

Mijn grootvader Jan Broekroelofs is op 28 februari 1943 op 35 jarige leeftijd overleden in kamp Rin Tin aan de Thaise kant van de Birma Siam spoorweg, Ik ben er trots op om vandaag, in zijn nagedachtenis, als voorzitter van de stichting het woord te mogen voeren.

Allereerst ook van mij een hartelijke groet en welkom aan de veteranen hier op de eerste twee rijen. En een woord van dank aan de vele vrijwilligers die een dag als vandaag mogelijk maken. In het bijzonder wil ik noemen Lody Pieters en Henk Giesbers. Vorig jaar hebben zij het bestuurswerk overgedragen maar achter de schermen hebben jullie nog heel veel werk verzet. Het nieuwe bestuur is jullie dankbaar voor de hulp in de afgelopen maanden en we hopen dat we nog lang op jullie ervaring mogen steunen.

Ik zie vandaag ook leden van de vierde generatie tussen de bezoekers. Tot de vierde generatie behoor je als je zo rond de 15 jaar oud bent. De vader van je grootvader heeft dan aan een van de dodenspoorlijnen gewerkt. Ik hoop dat wij hier over 15 jaar nog samenkomen om te herdenken. Of dat het geval hangt voor een belangrijk deel van jullie af, of jullie blijven herdenken. We hebben de vierde generatie in de ceremonie straks een bijzondere rol gegeven, dat is dus niet voor niks. Het gaat vandaag ook een beetje over jullie.

Over die vierde generatie gesproken. Dat is de generatie van de social media. Facebook, Instagram, whatsapp. Media waarmee de jongeren elkaar voortdurend op de hoogte houden waar ze zijn, met wie ze zijn en of het leuk is. Met foto's en al. Veel ouders nemen de apparaten 's avond in beslag omdat het anders de hele nacht doorgaat.

Wat een andere tijd was het ruim 70 jaar geleden tijdens de tweede wereldoorlog. Wij hebben nog een aantal brieven van mijn grootmoeder uit oorlogstijd. Zo ook een brief die mijn grootmoeder op 14 oktober 1945 schreef in kampong Makassar. 14 oktober 1945, het is dan al 2 maanden na de bevrijding, maar mijn grootmoeder zit dan vreemd genoeg met drie kinderen, waaronder mijn vader, weer opgesloten in een kamp. Dit maal voor hun eigen veiligheid om het leven niet te verliezen in de Bersiap. De brief schreef mijn grootmoeder aan haar zwager Olchert in Nederland, de oudste broer van haar man. Ik wil graag een deel van die brief voorlezen:

Kampong Makassar, 14 oktober 1945

Lieve Olchert, deze brief adresseer ik aan jou omdat ik het bericht dat ik moet melden niet aan onze ouders durf te schrijven. Misschien hebben ze mijn brief van eind augustus ontvangen. Daarin schreef ik nog dat ik en de kinderen het tamelijk goed maken maar dat ik van mijn lieve Jan sinds 6 maart 1943 niets meer had vernomen. En dat hij vermoedelijk met vele krijgsgevangenen naar Thailand was vervoerd. Sindsdien lagen namenlijsten van overlevenden hier in dit kamp geregeld ter inzage. Zijn naam kwam er niet op voor. Totdat ik jongleden dinsdag 9 oktober de bevestiging van mijn bange vermoeden kreeg, namelijk dit Rode Kruis bericht: J.O. Broekroelofs, stamboeknummer 160108 overleden in Thailand, datum voorlopig onbekend.

Dit leed is te zwaar, dit is te erg na alle ellende en onrust van afgelopen jaren. Ik zal al mijn gedachten niet omschrijven, het is me onmogelijk. We hebben al deze jaren zo verlangd naar de hereniging van ons gezin. Ik denk nog vaak aan de laatste zin uit Jans brief van 3 jaar geleden: "God alleen weet wat goed voor ons is". Dat ik niet bij hem heb mogen zijn, dat ik verder niets weet. Het is allemaal zo erg.

Einde citaat

Een groter contrast is bijna niet denkbaar. Van op minuut tot minuut weten waar je vrienden zijn en wat ze doen tot 3 jaar lang in onzekerheid verkeren over waar je echtgenoot zich bevindt en of hij überhaupt nog leeft. En dan een overlijdensbericht dat vooral vragen oproept. Het is in de huidige tijd bijna niet te bevatten.

Na dit droevige bericht in kampong Makassar begon voor mijn grootmoeder de zoektocht naar antwoorden. Antwoorden op vragen die velen van jullie vertrouwd zullen zijn. Wat was er met haar man was gebeurd? Wat waren zijn gedachten? Hoe is hij gestorven? heeft hij nog geleden? had hij nog een laatste woord? Een laatste woord voor mij?

Mijn grootmoeder heeft in de jaren na de oorlog de nodige informatie verzameld. Zij heeft overlevenden aangeschreven en ook dominee Hamel twee keer gesproken die mijn grootvader van nabij had meegemaakt. Maar het hervatten van het leven in Nederland vroeg ook alle aandacht. Berooid met drie kinderen en zonder echtgenoot terug uit Indië. Dat was lang niet altijd makkelijk, Indië werd maar beter vergeten.

Pas 50 jaar later, helaas na het overlijden van mijn grootmoeder, hebben mijn vader en ik de zoektocht naar antwoorden weer opgepakt. Om het persoonlijke verhaal van mijn grootvader te reconstrueren.

Wij verbaasden ons tijdens die zoektocht over de enorme hoeveelheid informatie die ook na 70 jaar nog beschikbaar is. Elk antwoord zorgde wel weer voor nieuwe vragen of een nieuwe onderzoekslijn. Zo kwamen wij te weten dat mijn grootvader op 20 februari 1943 in de ziekenboeg van Rin Tin werd opgenomen. Bij ziekenboeg denken wij nu aan een stenen gebouw met stalen bedden. En een gevoel van veiligheid. Maar hoe zat dat toen? Verhalen van veteranen, dagboeken en het boek van Dokter Cannoo Buhido, daarover straks meer, werpen daar echter een heel ander licht op. Het was een verschrikking. De antwoorden die je vindt zijn niet altijd leuk om te horen. Maar wel beter dan nog jaren met de vragen blijven zitten.

Van alles dat we aan de weet zijn gekomen heeft mijn vader een boekje gemaakt. Het heet heel toepasselijk "Spoorzoeken, een zoektocht naar sporen van mijn vader bij de thai birma spoorlijn". Op de achterflap van zijn boek schrijft mijn vader het volgende: "mijn stellige afkeer om in het verleden te graven, ingegeven door zelf beleefde ervaringen in Jappenkampen op Java, werd door veelzijdig speurwerk omgevormd tot een weldadige periode van verwerking."

Het persoonlijke verhaal dus. Dat is het thema van de herdenking vandaag, maar ook het thema voor onze stichting. Omdat het vinden van antwoorden leidt tot een weldadige periode van verwerking zoals mijn vader het zo mooi zegt. En omdat dat het persoonlijk verhaal een brug kan slaan tussen generaties. Het persoonlijke verhaal is iets dat kan worden doorgegeven en ook bij de vierde generatie interesse in het verleden kan wekken. Meer dan een reeks historische feiten uit een geschiedenisboek. Het bestuur van de stichting stelt zich als doel om naast deze jaarlijkse herdenking, mensen te helpen om het persoonlijke verhaal te leren kennen. Door informatie te verzamelen en mensen op weg te helpen met hun zoektocht.

Vandaag hebben we in de middag, na de herdenking en de maaltijd, een aantal activiteiten die in het teken van dit thema staan.

Als eerste wil ik noemen de pelgrimsreis in 2017. Onderdeel van een zoektocht naar antwoorden is vaak een reis naar Thailand, Birma of Sumatra om de locatie van de kampen en spoorbaan te ervaren. Zo'n reis is privé echter niet zomaar georganiseerd. Waar moet je wezen? Door onze contacten in Thailand zijn wij in staat om hier te helpen en 1 keer in de 2 jaar een pelgrimsreis naar Thailand te organiseren. We bezoeken dan uiteraard de erevelden maar gaan vooral ook op zoek naar antwoorden. In het Thai Birma Railway centre in Kanchanaburi, in de jungle en langs de spoorbaan. Informatie over de reis in 2017 en een voorinschrijving treft u aan bij de SHBSS-stand.

Daarnaast is er een lezing genaamd "op transport". Er is nog veel broninformatie beschikbaar over de scheepstransporten van Java naar Singapore, Thailand, Birma, Japan en Sumatra. Michiel Schwartzberg van het Rode Kruis gaat ons voor in de zoektocht. Kwart over 1 in de Indische zaal van het museumgebouw.

Verder hebben we de presentatie van het boek Bushido van Jan Cannoo. Jan Cannoo was als arts werkzaam langs de Birma Siam spoorlijn. Hij beschreef zijn belevenissen in Bushido. Een indrukwekkend relaas over de ontberingen langs de spoorlijn. Het is een boek met veel antwoorden. Omdat het in 1948 voor het laatst is uitgegeven is het bijzonder schaars. Onze stichting heeft het boek hedrukt, zodat het weer voor breder publiek beschikbaar is. Wij zijn trots dat de familie aanwezig is om een eerste exemplaar het boek in ontvangst te nemen. We doen dat om half drie in de grote zaal van de kumpulan.

En last but not least is vandaag Rod Beattie aanwezig. Als eregast. Our guest of honour. Rod is voormalig beheerder van de erevelden in Thailand en de internationaal erkende expert van de Birma Siam spoorlijn. Hij is door de Nederlandse, Engelse en Australische overheid onderscheiden voor zijn werk. Veel zoektochten naar antwoorden beginnen bij hem, in Thailand. Wij zijn vereerd dat hij speciaal voor deze herdenking uit Kanchanaburi Thailand is overgekomen. Om kwart voor drie, aansluitend aan de boekpresentatie zal Rod een voordracht houden over de spoorlijn toen en nu. De voordracht is in het Engels maar bevat heel veel boeiend beeldmateriaal. Ik kan iedereen aanraden de tocht terug naar huis nog even uit te stellen en deze voordracht bij te wonen. Het zal niet snel meer gebeuren dat u de kans heeft om Rod in het openbaar te horen spreken. Dat hij hier vandaag zomaar de hele dag in het wild rondloopt is een unieke gelegenheid. Maak van de kans gebruik.

Ik hoop dat het middagprogramma de tweede en derde generatie zal inspireren om alle namen op de muur en op de spoorrails van de Pakan Baroe hierachter mij een gezicht te geven. Het persoonlijke verhaal te leren kennen. En ik daag de vierde generatie uit om op hun eigen wijze, met spreekbeurten of een werkstuk, het verhaal van jouw familie breder te verspreiden. Laat zien dat je trots op ze bent. Laten we van deze muur een levend monument maken en blijven herdenken.

Ik ben aan het einde gekomen van wat ik had te zeggen. Voor mij is de herdenking hier in Bronbeek door de jaren heen ook een plek geworden waar je gelijkgestemden ontmoet. Ik kijk er ieder jaar weer naar uit om elkaar te ontmoeten. Laten we daarom ook genieten van deze dag dat we samen zijn. Ik wens iedereen een mooie herdenking en een fijne, leerzame dag toe.